

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

5. Концепція державної мовної політики. Затверджена Указом Президента України № 161/210 від 15 лютого 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010#Text>
6. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25 квітня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
7. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України» № 2827-IX від 13 грудня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2827-20>
8. Закон України «Про корінні народи України» № 1616-IX від 1 липня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text>
9. Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX від 16 січня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>

Ключові слова: етнонаціональна політика, мовна політика, регіональні або міно-ритарні мови, нетериторіальні мови, національні меншини.

Key words: ethno-national policy, language policy, regional or minority languages, non-territorial languages, national minorities.

МАМОНТОВА ЕЛЛА ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри політичних теорій, доктор політичних наук, професор*

ПЕЛЄВІН ЄВГЕН ЮРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська політехніка»,
старший викладач кафедри філософії, історії та політології,
кандидат історичних наук*

ФАЗИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Сучасна політична теорія визначає політику як ієрархічну систему, основними компонентами якої виступають політична організація суспільства, політична свідомість та політичний процес. Останній може бути наділений різним змістом, в залежності від обраного підходу до визначення політики як феномена суспільного буття: субстанційного, нормативного, соціологічного, інституційного тощо. Втім у загальному вигляді поняття політичного процесу зводиться до характеристики політичної взаємодії суб'єктів і носіїв влади та їх політичної діяльності. Звідси політичний процес зручно визначати як форму функціонування політичної системи.

Якщо екстраполювати структуру фізичної моделі реальності «простір-час» на реальність політичну, то політична система – це простір в якому відбувається політика, а політичний процес – її часовий вимір. В цьому випадку політичний процес відображає зміну взаємодії політичних суб'єктів з плином часу, яка в кінцевому рахунку призводить до зміни положення політичної влади в просторі

політичної системи. Отже, політичний процес – це сукупна діяльність суб'єктів політики, що визначає розвиток і спосіб функціонування політичної системи суспільства.

Для визначення характеру впливу політичного процесу на зміни в політичній владі використовують термін «режим протікання політичного процесу». Виділяють його три типи. При режимі функціонування політична взаємодія відбувається в рамках політичної системи, аполітичний процес обмежується характеристикою взаємовідносин громадян і політичних інститутів. При режимі розвитку на перебіг політичного процесу впливають в першу чергу не нормативно-ціннісна основа суспільства (яка є фундаментом політичної системи), а реальні політичні чинники, що народжуються на межі соціального і політичного. Це дозволяє підтримувати зворотний зв'язок, чітко формулювати цілі та завдання влади і адекватно відповідати на політичні виклики. Режим занепаду характеризується процесами розпаду політичної цілісності та делегітимізацією влади.

Суб'єкти політики приречені реалізовувати свою владу в рамках режимів протікання політичного процесу. Характер і спосіб цієї реалізації визначається терміном «фаза реалізації політичного процесу». Виділяють такі фази реалізації політичного процесу: 1) формування цілей і завдань; 2) конституювання політичних інститутів; 3) прийняття і виконання політичних рішень; 4) підтримка функціонування політичних інститутів та контроль за їх діяльністю.

На прикладі політичної кар'єри Ф. Д. Рузвельта (єдиного президента США чотирьох каденцій, що безумовно свідчить про його політичну майстерність), розглянемо усі основні фази політичного процесу.

1. *Формування цілей і завдань.* Очевидна простота першої фази політичного процесу є досить оманливою. Як доводить практика, відсутність «політичного бачення» і «політичної волі» – завжди є наслідком неадекватно сформульованих політичних цілей і завдань. У цьому зв'язку зазначимо, що сучасний стандарт передвиборних програм, як документів, що містять сформульовані цілі та завдання політичного курсу, був закладений в рамках президентської кампанії Ф. Д. Рузвельта на виборах 1932 р. «Мозковий трест» його виборчого штабу презентував основні ідеї соціально-економічних перетворень, спрямованих на подолання наслідків економічної кризи 1929 р, що отримали назву «Новий курс».

2. *Конституювання політичних інститутів.* Робота новообраного уряду, як правило, починається з подання значної кількості законопроектів, прийняття яких дозволить вирішити завдання і досягти цілей, визначених у першій фазі реалізації політичного процесу (або, інакше кажучи, виконати свої «обіцянки», дані в ході виборчої кампанії). Зміст цих законопроектів, у їх переважному обсязі, зводиться до регулювання повноважень політичної влади в економічній, соціальній і політичній сферах суспільного життя. Так, на початку свого першого президентського терміну Ф. Д. Рузвельт проводить ряд важливих законопроектів. Приміром, «Надзвичайний закон про банки» 1933 р. непропорційно розширив державний контроль за фінансовою системою США

та дозволив провести конфіскаційний обмін золота і, що ще важливіше, скасовував останню можливість повернення до політики «золотого стандарту». «Закон про створення Федеральної надзвичайної адміністрації допомоги голодним і безробітним», «Закон про відновлення промисловості» і «Закон про відновлення сільського господарства», також прийняті у перші сто днів президенства, майже повністю поставили економічне життя країни під контроль держави. Реалізація цих законодавчих актів призвела до розширення адміністративного апарату і формування нових державних інститутів з величезними повноваженнями – Управління суспільних робіт США (PWA), Федеральної надзвичайної адміністрації допомоги голодним і безробітним (FERA) тощо, які безпосередньо підпорядковувалися адміністрації президента.

3. *Прийняття і виконання політичних рішень.* Реалізацію цієї фази прийнято ділити на етапи.

3.1. Аналіз проблемної ситуації. Даний етап починається з виявлення поточних соціальних, економічних, політичних та інших проблем. Вихідним пунктом стає отримання сигналу про існування незадоволених суспільних потреб, що потребують нагального вирішення. Величезне значення в даному випадку належить збору інформації. Федерація праці, Конгрес виробничих профспілок, Федеральне житлове управління та інші організації, сформовані протягом першого президентського терміну Ф. Д. Рузвельта, надали його адміністрації монопольне право на збір і обробку такої інформації.

3.2. Формулювання рішення. На даній стадії відбувається уточнення, оцінка рішення, оформлення його в певну нормативно-правову форму (закон, указ тощо). Завдяки формуванню безлічі нових державних інститутів під час першого президентського терміну Ф. Д. Рузвельта, право законодавчої ініціативи було остаточно закріплено за адміністрацією президента. Більш того, власне президентська форма правління остаточно закріпилася в США як результат політичної діяльності Ф. Д. Рузвельта.

3.3. Ухвалення рішення. У практичній діяльності владних структур найчастіше зводиться до голосування за принципом більшості. Через об'єктивні причини, Ф. Д. Рузвельт був безальтернативним лідером Демократичної партії до своєї смерті, що дозволяло йому мати визначальний вплив на законодавчу гілку влади США.

3.4. Реалізація рішення. У сучасних умовах для цього етапу все більшого значення набуває формування схвальної громадської думки, без чого будь-яке рішення залишається всього лише елементом дискусії, а не рішенням. Ф. Д. Рузвельт був піонером застосування новітніх технологій у політичній площині. Безальтернативні та регулярні, наскільки це можливо для президента величезної країни, виступи на радіо в форматі передачі «Бесіди біля каміна», де зачитувалися листи слухачів і тут же презентувалися політичні рішення «зачитаних» проблем, дозволяли протягом багатьох років формувати «потрібну» громадську думку.

3.5. Контроль за виконанням рішення. Він може здійснюватися як з боку владних структур, так і з боку суспільства (державний

і народний контроль). Здійснення контролю дозволяє оцінити правильність рішення, з'ясувати результати його реалізації і визначити нові виникаючі проблеми. На думку Ф. Д. Рузвельта, ключем до ефективного виконання політичних рішень була кадрова політика адміністрації президента і партії. Так, його головний соратник в конгресі Джеймс А. Фарлі був призначений головним поштмейстером США. Ця посада дозволила йому отримати контроль над наступними призначеннями керівників поштової служби у всій країні. За мірками того часу Д. А. Фарлі використовував свої повноваження цілком правомірно, хоча і не забував про інтереси своєї Демократичної партії.

4. *Підтримка функціонування політичних інститутів та контроль за їх діяльністю.* Вже до третього президентського терміну велика частина політичних інститутів, створених Ф. Д. Рузвельтом, була демонтована внаслідок безперервної критики і непримиримої політичної боротьби. Пережили свого творця тільки найефективніші організації, які сьогодні становлять базис політичної системи США. Так, величезне значення в діяльності адміністрації Рузвельта набула практика експертної оцінки і аналізу політичної ситуації, що, на думку деяких фахівців, в майбутньому замінила більш традиційні методи народного контролю. Згадаємо, що і в передвиборчій команді легендарного президента, і в його уряді було багато провідних вчених. Саме при правлінні Рузвельта його альма-матір – Колумбійський університет перетворився на самостійний політичний інститут, який мав істотний вплив на тогочасну політику США. Наприклад, економічна політика ґрунтувалася на співпраці адміністрації президента з Д. М. Кейнсом.

Усі вищенаведені факти дозволяють зробити висновок, що вражаючі успіхи політики Ф. Д. Рузвельта та його особистий політичний авторитет обумовлені тим, що він невідступно здійснював свій президентський курс в чітких фазових алгоритмах реалізації політичного процесу. Таким чином, розуміння природи політичної діяльності та знання алгоритмів розгортання політичного процесу – запорука ефективного державного управління.

Список використаних джерел:

1. Leuchtenburg William. The American President: From Teddy Roosevelt to Bill Clinton. Oxford University Press. 2015. 904 p.
2. Winkler Allan M. Franklin D. Roosevelt and the Making of Modern America. Longman. 2006. 228 p.

Ключові слова: політичний процес, фаза реалізації політичного процесу, політичний курс, Рузвельт.

Key words: political process, phase of implementation of the political process, political course, Roosevelt.

Боброва Тетяна Анатоліївна Правовідповідність у контексті здійснення негативної правотворчості	102
Дараган Євген Олександрович Кодифікація права як засіб вдосконалення правового регулювання	104
Білоус Ольга Анатоліївна Гендерне право як сучасна навчальна дисципліна	107
Лисик Максим Анатолійович Питання правозаконності у врученні повісток громадянам під час воєнного стану.	109
Врона Христина Андріївна Сакральне у сприйнятті сучасної держави	111

СЕКЦІЯ 3

ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна Внесок Валтазара Богішича у дослідження інокоштини та задруги: історико-правовий аспект.	116
Діяковська Мажена Вплив римського права на розвиток права у Польщі доби Ренесансу.	118
Єфремова Наталя Володимирівна, Корнієнко Ірина Валеріївна До питання педагогічної діяльності Миколи Миколайовича Розенталя в Одеській юридичній школі	121
Sugatska Nataliia, Kalitseva Olena Historical legal documents of ancient Olbia	124
Шершенькова Вікторія Анатоліївна Правове регулювання сімейних відносин в Україні (70–80-ті рр. XX ст.)	126
Остапенко Тимур Олександрович Щодо характеристики принципів дослідження системи законодавства про державні злочини на українських землях у післяреволюційний період	130
Домбровський Олексій Ярославович Правове забезпечення репродуктивних процесів у Швейцарії: історичний аспект	133
Семенова Альбіна Павлівна Проблеми уніфікації аліментного законодавства на українських землях в складі Другої Речі Посполитої	136

Ужитчак Анастасія Юрійвна

Причини та умови виникнення злочинності серед неповнолітніх у післявоєнній Україні (40–60 рр. XX ст.) 140

Саранчук Олександра Валеріївна

Правове регулювання участі населення півдня України у волосному судочинстві (друга половина XIX – початок XX ст.) 143

Войцехівська Дарина Юрійвна

Адміністративно-правові умови розвитку конфесійної освіти кримськотатарського та караїмського населення півдня України у XVIII – початку XIX ст. 146

СЕКЦІЯ 4

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ**

Кормич Людмила Іванівна

Безпековий аспект державної інформаційної політики: виклики і загрози для України 151

Вітман Костянтин Миколайович

Законодавство України щодо реалізації Європейської хартії регіональних або міноритарних мов 154

Мамонтова Елла Вікторівна,

Пелевін Євген Юрійович 157

Фази реалізації політичного процесу: від теорії до практики 157

Каракуркчі Ганна Володимирівна,

Козинець Іван Павлович

Перспективні напрями розвитку сучасних українсько-польських відносин 161

Яковлев Денис Вікторович

Європейський вибір середнього класу в Україні 163

Завгородня Юлія Володимирівна

Кіберагресія в сучасних політичних процесах 166

Козьмініх Альона Віталіївна

Особливості та ефективність діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану 168

Краснопольська Тетяна Миколаївна

Ефективність використання ІКТ у системі публічного управління . . 170

Милосердна Ірина Михайлівна

Регіональна безпека в системі міжнародної безпеки: теоретичний вимір дослідження 173

Пехник Алевтіна Валентинівна

Допомога Україні від міжнародної спільноти в галузі освіти під час війни: регіональний та глобальний аспекти 175